

พลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อความสำเร็จ ในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

The Effects of Enhancing Self Efficacy Program on Maternal Role Attainment among Adolescent Pregnant Women

อภัสรา	เอี่ยมสำอางค์	M.N.S*	Apasara	Iamsamarng	M.N.S*
มยุรี	นิรัทธราดร	Ph.D**	Mayuree	Niratttharadorn	Ph.D**
ปริญญ์กมล	รัชกุล	Ph.D**	Pregamol	Rutchanagul	Ph.D**

บทคัดย่อ

การตั้งครรภ์ถือเป็นภาวะวิกฤตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เมื่อมีการตั้งครรภ์เกิดขึ้นวัยรุ่นต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นมารดาอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตัวหญิงตั้งครรภ์เองและทารกในครรภ์ การส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความเชื่อมั่นในตนเองจึงมีสำคัญที่จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นสามารถปฏิบัติบทบาทมารดาได้สำเร็จ การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อการความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ซึ่งคัดเลือกหญิงตั้งครรภ์อายุน้อยกว่า 20 ปี ครรภ์แรก อายุครรภ์อยู่ในช่วง 32 ถึง 38 สัปดาห์จากทะเบียน ที่มารับตรวจตามนัดที่แผนกฝากครรภ์ โรงพยาบาลหันคา ช่วงเดือนมีนาคม ถึง สิงหาคม 2555 กลุ่มควบคุมจะได้รับการพยาบาลตามปกติและกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่พัฒนามาจากแนวคิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของแบนดูรา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น และแบบสอบถามความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา โดยผ่านการตรวจสอบความตรง ตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ 0.85 และ 0.87 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาในระยะ 48 ชั่วโมงและระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอดระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองด้วยสถิติที่

ผลการวิจัย พบว่าภายหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลองมีคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาในระยะ 48 ชั่วโมงและระยะ 6 สัปดาห์

* พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังไก่อเลื้อย อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
* Professional Nurse, Wang Kai Thuean Sub District Health Center, Chainat Province
** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Thammasat University

หลังคลอด สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$ และ $p<0.001$ ตามลำดับ) และหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลองมีความแตกต่างของคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาในระยะ 48 ชั่วโมงและระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) จากผลการศึกษาชี้ข้อเสนอแนะว่า พยาบาลแผนกฝากครรภ์ควรนำโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนมาใช้ส่งเสริมความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

คำสำคัญ: หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น การรับรู้สมรรถนะแห่งตน ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา

Abstract

Adolescent pregnancy is regarded as a critical incident that can affect both the mother and fetus. Therefore, The role of a giver of encouragement for teenagers to be efficient and successful mothers. This quasi-experimental was designed to study the effects of a self-efficacy enhancement program on maternal role attainment among adolescent pregnant women. The sample was comprised of 60 adolescent pregnant women that met the inclusion criteria, with a gestational age of the fetus at 32 – 38 weeks, and, attended an antenatal care clinic at Hankha Hospital from March to August 2012. The selected sample was divided into two groups, experiment and control groups, equally. The control group met in one session, once per week and received only routine nursing care .The experimental group met once per week, received, routine nursing care and self-efficacy enhancement program. The self-efficacy enhancement program was intended to keep the actions and motivations, as well as the model to take action and exercise of the models in their own ideas until confident, satisfaction and the impact of the behavior as a result, the incentive to the maternal role attainment. The model which was developed from a video and handbook to provide pregnant adolescents. The instruments used in data collection were a personal data form, a self-efficacy questionnaire and a maternal role attainment questionnaire. Analysis of the differences of the average scores of maternal role attainment at 48 hours after birth and 6 weeks postpartum between the experimental and control group was performed by T-test statistics.

Results of the study showed that after receiving the self-efficacy enhancement program, the score of the experimental group on maternal role attainment was statistically significantly higher than that of the control group ($p<0.05$ and $p<0.001$) at 48 hours after birth and 6 weeks postpartum. The mean score of the experimental group on maternal role attainment was statistically significant difference ($p<0.001$) at 48 hours after birth and 6 weeks postpartum.

These findings suggest that nurses at antenatal care clinic should promote maternal role attainment of adolescent pregnant women by using the self-efficacy enhancement program.

Key words : Adolescent Pregnant Women, Self-Efficacy, Maternal Role Attainment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 โดยอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นทั่วโลกมีประมาณ 16 ล้านคน (WHO, 2012) สำหรับประเทศไทย มีอัตราเฉลี่ยการคลอดบุตรของหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีสูงเป็นอันดับที่สองของโลก และเป็นอันดับหนึ่งของทวีปเอเชีย คิดเป็นร้อยละ 17 ของจำนวนหญิงที่คลอดบุตรทั้งหมดในประเทศไทย (สถิติสาธารณสุข, 2554) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมอนามัยได้กำหนดเป้าหมายการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไว้ไม่เกินร้อยละ 10 ตามแผนพัฒนาสุขภาพฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554)

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านจากเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การตั้งครรภ์ในช่วงวัยรุ่นจึงถือเป็นภาวะวิกฤตหนึ่งที่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นต้องเผชิญ เนื่องจากต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นมารดา และยังต้องเผชิญกับความยากลำบากในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง และบุตรในครรภ์ ทำให้เกิดภาวะวิตกกังวลเกิดความขัดแย้ง ความเครียด และความไม่พร้อมในการที่จะปฏิบัติบทบาทมารดาได้ (Cram-Elsberry & Mally Corrinet, 1986) ทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นไม่สามารถปฏิบัติบทบาทมารดาได้อย่างเหมาะสม เช่น การมีสัมพันธภาพที่ดีกับทารก ความสามารถ และความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา ความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา (Bobak & Jensen, 1987 ; Green & Wilkinson, 2004) หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมักจะรู้สึกว่าจะไม่มีความสามารถเพียงพอในการแสดงบทบาทมารดาได้ เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นยังขาดความเชื่อมั่นในการดำรงบทบาทมารดา และรู้สึกว่าการดูแลทารกเป็นเรื่องที่ยากลำบาก (Mercer, 1985) ถ้าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีโอกาสได้รับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในการปฏิบัติ

บทบาทมารดา ด้วยวิธีส่งเสริมสมรรถนะแห่งตน 4 แหล่ง คือ 1) ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง 4) การกระตุ้นทางอารมณ์ (Bandura, 1986) จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความเชื่อมั่นว่าจะปฏิบัติบทบาทมารดาได้อย่างเหมาะสม และประสบความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา และสิ่งที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา ประกอบด้วย 1) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับทารก 2) ความสามารถ และความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา 3) การแสดงออกถึงความพอใจความสุขและความชื่นชมยินดีในบทบาทการเป็นมารดา (Mercer, 1986)

จากการศึกษานำร่อง ในกลุ่มมารดาวัยรุ่นจำนวน 47 รายของผู้วิจัย ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน 2553 ที่ผ่านมา พบว่ามารดาวัยรุ่นร้อยละ 68.08 ยังขาดความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติบทบาทมารดา ขาดความเข้าใจ ขาดทักษะในการดูแลทารก เกี่ยวกับ การอุ้ม การทำความสะอาด และอาบน้ำ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในระยะหลังคลอดที่บ้าน บางรายทอดทิ้งทารกให้อยู่กับมารดาของตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ว่ามาข้างต้น ดังนั้นการส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความเชื่อมั่นในการดำรงบทบาทมารดาได้ประสบความสำเร็จ นั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน พบว่ายังขาดการศึกษาอย่างชัดเจนที่จะนำโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนมาส่งเสริมความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Bandura, 1986) มาพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน โดยการใช้ตัวแบบซึ่งถือว่ามีความสำคัญในการมาส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์

เรียนรู้ผ่านตัวแบบผ่านกระบวนการของการตั้งใจ การเก็บจำ การกระทำ และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อทำให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น เพื่อส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นลดความกลัว ความวิตกกังวล เกิดความรักและความผูกพันระหว่างมารดาและทารก และประสบความสำเร็จในการดำรงบทบาทการเป็นมารดา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมง และ 6 สัปดาห์หลังคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมง และ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน

คำถามการวิจัย

ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงและ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนจะสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

ค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงและ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงหลังคลอด และ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของเมอร์เซอร์ Mercer, (1985) และแนวคิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของแบนดูรา (Bandura, 1977; 1986) มาประยุกต์ใช้ในการจัดโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นสามารถดำรงบทบาทมารดาได้สำเร็จ ซึ่งความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดานั้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับทารก 2) ความสามารถและความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรม การเป็นมารดา 3) ความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จาก 4 แหล่งคือ 1) ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง และ 4) การกระตุ้นทางอารมณ์ (Bandura, 1986) ผู้วิจัยเน้นการใช้ตัวแบบในทุกขั้นตอนของกระบวนการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน โดยตัวแบบจะแสดงพฤติกรรม และผลที่ได้รับจากการกระทำพฤติกรรม ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพความรักความผูกพันต่อบุตร 2) ทักษะและความรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการดูแลบุตร 3) การแสดงออกถึงความพอใจความสุขและความชื่นชมยินดีในบทบาทการเป็นมารดาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นจะเก็บจำเรื่องราวของตัวแบบไว้และสังเกตวิธีการปฏิบัติกิจกรรมในการปฏิบัติบทบาทมารดาจากการสังเกตจากผู้วิจัย โดยผ่านกระบวนการ การตั้งใจ การเก็บจำ การกระทำ และการจูงใจ รวมทั้งการสังเกตตัวแบบจากคู่มือ โดยหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ลงมือกระทำการชักข้อสังเกตของตัวแบบที่สังเกตในความคิดของตนเอง จนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น ความพึงพอใจและเห็นผลดีของพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะดำรงบทบาทมารดาให้สำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – experimental Research Design) ซึ่งเป็นการศึกษาแบบ 2 กลุ่ม ทดสอบหลังการทดลอง (Non-randomized Two-Group Posttest Only Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุน้อยกว่า

20 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างคือ หญิงตั้งครรภ์ครั้งแรกที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีอายุครรภ์อยู่ในช่วง 32 ถึง 38 สัปดาห์ โดยคัดเลือกจากทะเบียนที่มีมารับตรวจตามนัดที่แผนกฝากครรภ์แผนกฝากครรภ์โรงพยาบาลหันคา ช่วงเดือนมีนาคม ถึงสิงหาคม 2555 กำหนดให้หญิงตั้งครรภ์ที่มาตรวจตามนัดในวันจันทร์เป็นกลุ่มควบคุม และหญิงตั้งครรภ์ที่มาตรวจตามนัดในวันศุกร์เป็นกลุ่มทดลอง และกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้ Power Analysis ตามวิธีของโคเฮน (Cohen, 1988) โดยกำหนดให้ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.70 และอำนาจในการทดสอบทางสถิติเท่ากับ 0.80 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ทดสอบแบบ one-tailed ได้กลุ่มตัวอย่างขนาดกลุ่มละเท่ากับ 26 ราย และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก 20% เป็นกลุ่มละ 30 ราย เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง โดยเมื่อสิ้นสุดการศึกษามีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 60 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 ราย กลุ่มควบคุม 30 ราย และไม่พบการการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเป็นการจัดกิจกรรมให้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ผู้วิจัยจัดขึ้นตามแนวทางการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของแบนดูรา (Bandura, 1986) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเกิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ในรูปแบบวิถีทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยเนื้อหา การสร้างจินตนาการเกี่ยวกับบทบาทการเป็นมารดา การสร้างสัมพันธภาพกับทารก และการดูแลทารก และตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อ ซึ่งประกอบด้วย คู่มือ “สุดยอดคุณแม่วัยรุ่น”

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล เช่น อายุ ระดับการศึกษา ความพร้อมในการมีบุตร สถานภาพสมรส/อยู่ร่วมกันกับสามี ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน การได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก และผู้ช่วยในการ

เลี้ยงดูทารก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

2. แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เป็นแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนการเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรกของ สุนิดา ชูแสง (2547) ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวทางการรับรู้สมรรถนะแห่งตนและการเตรียมตัวเป็นมารดาในระยะตั้งครรภ์ ประกอบด้วยคำถามปลายปิดจำนวน 12 ข้อ เพื่อใช้ตรวจสอบว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเกิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตน

3. แบบสอบถามความสำเร็จในการปฏิบัติบทบาทมารดา โดยนำมาจากสอบถามความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (MRAS-Form B) ของอดิณา ศรีสมบุญ (2553) ซึ่งได้ปรับปรุงมาจากศรีสมบุญ สมบูรณ์และคณะ (2547) ซึ่งอาศัยแนวคิดของ รูบินและเมอร์เซอร์ (Rubin, 1967; Mercer, 1981: 1985)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของ สุนิดา ชูแสง (2547) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.83 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 ราย และนำมาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.85

2. แบบสอบถามความสำเร็จในการปฏิบัติบทบาทมารดา (MRAS-Form B) ของอดิณา ศรีสมบุญ (2553) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.87 ในการนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความสำเร็จในการปฏิบัติบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่

ศึกษา จำนวน 30 ราย และนำมาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.89

3. ผู้วิจัยนำโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นตามแนวคิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของแบนดูรา (Bandura, 1986) ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และโครงสร้าง รวมถึงความถูกต้องของภาษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นทำการศึกษานำร่องเพื่อดูความเหมาะสมของโปรแกรมโดยนำไปทดลองใช้กับพยาบาลที่ปฏิบัติที่แผนกฝากครรภ์ จำนวน 3 คน อ่านเพื่อความเข้าใจของภาษา และนำมาปรับเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง ส่วนวิธีทัศน์และคู่มือการปฏิบัติบทบาทมารดาสำหรับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หลังจากปรับตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาความเป็นไปได้ในเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความเหมาะสมของขนาดตัวหนังสือแล้วนำข้อเสนอแนะจากหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมาปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวกับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น สร้างสัมพันธภาพ คัดกรองกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในท้องที่เป็นสัดส่วน มีความเป็นส่วนตัว แจ่มชัดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการศึกษา

2. เมื่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นให้ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย แล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 อายุครรภ์ 32 – 38 สัปดาห์ ให้ตอบแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น (กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง) และโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน โดยผู้วิจัยจัดให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมปฏิบัติบทบาทมารดา โดยทำกิจกรรมเป็น

รายกลุ่มๆ ละ 3-5 คน เนื้อหาประกอบด้วย การนำเสนอผ่านตัวแบบวิธีทัศน์เกี่ยวกับการประสบการณ์การปฏิบัติบทบาทมารดาของแม่วัยรุ่น การสร้างจินตนาการเกี่ยวกับการบทบาทการเป็นมารดา การให้ความรู้และฝึกทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดากับทารกในครรภ์ การดูแลทารก รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หลังจากฝึกปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลทารกและการสาธิตย้อนกลับ และแจกคู่มือซุเปอร์ทินนัม (เฉพาะกลุ่มทดลอง)

ระยะที่ 2 48 ชั่วโมงหลังคลอด (ก่อนจำหน่ายจากโรงพยาบาล) ผู้วิจัยให้กลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งที่ 1 (กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง) และโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน เป็นการจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยการเสริมแรงทางบวก กระตุ้นเตือนถึงความสำคัญของการปฏิบัติบทบาทมารดาและชมเชยเมื่อสามารถปฏิบัติบทบาทมารดาได้อย่างถูกต้องเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในการปฏิบัติบทบาทมารดา (เฉพาะกลุ่มทดลอง)

ระยะที่ 3 6 สัปดาห์หลังคลอด (มาตรวจหลังคลอด) ให้ตอบแบบสอบถามความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ครั้งที่ 2 (กลุ่มควบคุม,กลุ่มทดลอง)และโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน เป็นการจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยการเสริมแรงทางบวก กระตุ้นเตือนถึงความสำคัญของการปฏิบัติบทบาทมารดาและชมเชยเมื่อสามารถปฏิบัติบทบาทมารดาได้อย่างถูกต้องเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในการปฏิบัติบทบาทมารดาได้ดี (เฉพาะกลุ่มทดลอง)

5. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากนั้นได้เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งในขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการ

วิจัยสิทธิประโยชน์ในการเข้าร่วม หรือปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัย หากผู้เข้าร่วมวิจัยยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยให้ลงลายมือชื่อยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร และเมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยต้องการจะออกจากการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถหยุดการให้ข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจง ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จการดำรงบทบาทการงานของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ โดยใช้สถิติ (Independent t-test)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทการงานของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมง และ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน โดยใช้สถิติ (Paired t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 17-19 ปี โดยในกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 17.43 ปี (S.D.=1.33) และกลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย 17.74 ปี (S.D.=1.28) หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษามากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 63.30 และ 50.00 ตามลำดับ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่มมีอาชีพแม่บ้านมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 33.30 ในกลุ่มทดลองและร้อยละ 56.70 ในกลุ่มควบคุม หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีรายได้ครอบครัว 5,000-10,000 บาทต่อเดือนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.00 และ 56.70 ตามลำดับ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีความเพียงพอของรายได้ คิดเป็นร้อยละ 73.30 และ 76.70 ตามลำดับ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มอยู่ร่วมกับสามีคิดเป็นร้อยละ 100.00 และส่วนใหญ่

มีระยะเวลาอยู่ร่วมกับสามีในช่วง 6-10 เดือน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ในกลุ่มทดลองและร้อยละ 56.70 ในกลุ่มควบคุม หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีลักษณะครอบครัวคล้ายคลึงกัน โดยเป็นครอบครัวขยายคิดเป็นร้อยละ 85.30 ในกลุ่มทดลองและ 76.70 ในกลุ่มควบคุม หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนการมีบุตรคิดเป็นร้อยละ 60.00 และ 70.00 ตามลำดับ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มไม่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กเล็ก คิดเป็นร้อยละ 60.0 ในกลุ่มทดลองและร้อยละ 56.70 ในกลุ่มควบคุม หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีความพร้อมในการมีบุตร คิดเป็นร้อยละ 70.00 และ 76.70 ตามลำดับ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีประวัติการฝากครรภ์ก่อนอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 53.30 ในกลุ่มทดลองและร้อยละ 66.70 ในกลุ่มควบคุม

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทการงานของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเริ่มการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทการงานของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นไม่แตกต่างกัน

3. ความสำเร็จในการดำรงบทบาทการงานของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

3.1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทการงานของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะ 48 ชั่วโมงและระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าที (Independent t-test) ผลการศึกษาพบว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลองมีคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทการงานในระยะ 48 ชั่วโมง ($M \pm S.D. = 94.80 \pm 6.32$) และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ($M \pm S.D. = 104.80 \pm 5.13$) สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มควบคุมในระยะ 48 ชั่วโมง ($M \pm S.D. = 85.53 \pm 14.26$) และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ($M \pm S.D. = 88.06 \pm 8.59$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ)

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความ

สำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น
ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ด้วยการวิเคราะห์ $p=0.002$ ในระยะ 48 ชั่วโมง และ $(t_{58} = -9.152, p=0.000)$ ระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ดังแสดงใน
t-test พบว่ามีความแตกต่างกัน $(t_{58} = -3.253, p=0.002)$ ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมในระยะ 48 ชั่วโมง และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด

ตัวแปร	Mean	S.D.	Mean different	T	df	p-value
ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงหลังคลอด						
กลุ่มควบคุม (n=30)	85.53	14.26	-9.266	-3.253	58	0.002**
กลุ่มทดลอง (n=30)	94.80	6.32				
ในระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด						
กลุ่มควบคุม (n=30)	88.06	8.59	-16.733	-9.152	58	0.000***
กลุ่มทดลอง (n=30)	104.80	5.13				

** $p<0.05$ และ *** $p<0.001$

3.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงหลังคลอด และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าที่ (Paired t-test) พบว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลองมีความแตกต่างของคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาในระยะ 48 ชั่วโมง ($M \pm S.D. =$

94.80 ± 6.32) และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ($M \pm S.D. = 104.80 \pm 5.13$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$)

เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของกลุ่มทดลอง ด้วยการวิเคราะห์ Paired t-test พบว่ามีความแตกต่างกันในระยะ 48 ชั่วโมง และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ($t_{29} = -11.44, p<0.001$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทการตามองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงหลังคลอด และระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริม การรับรู้สมรรถนะแห่งตน

ตัวแปร	ระยะ 48 ชั่วโมง		ระยะ 6 สัปดาห์				<i>p-value</i>
	หลังคลอด		หลังคลอด		paired		
	<i>M</i>	<i>S.D.</i>	M	S.D.	t-test	df	
ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา กลุ่มทดลอง (n=30)	94.80	6.32	104.80	5.13	-11.44	29	0.000***

*** $p < 0.001$

การอภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 ค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทการตามองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมงและระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนจะสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐาน โดยอาจอธิบายได้ว่า การที่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทการตามอง ผ่านการเรียนรู้ข้อมูลจาก 4 แหล่ง คือประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ การใช้ตัวแบบทั้งในรูปวีดิทัศน์และคู่มือ การใช้คำพูดชักจูงและการกระตุ้นทางอารมณ์ (Bandura, 1986) ในการแสดงพฤติกรรมบทบาทการตามองโดยการสาธิต และสาธิตย้อนกลับจากผู้วิจัยทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้เรียงลำดับความยากง่ายของกิจกรรมเหล่านั้นแล้วตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกฝึกปฏิบัติ

การให้ความรู้ คำแนะนำ และการฝึกทักษะบทบาทการเป็นมารดา การสร้างสัมพันธ์ภาพกับทารกและการดูแลทารก การให้กำลังใจโดยกล่าวชมเชยเมื่อทำบทบาทการตามองที่ถูกต้อง การให้คำแนะนำเมื่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีปัญหาในการปฏิบัติบทบาทการตามอง ทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีประสบการณ์ในการดูแลทารกที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เป็นการสร้างความคุ้นเคยแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์จริงในการเลี้ยง

ดูทารกเมื่อทารกคลอดออกมา รวมถึงการให้คำแนะนำทางโทรศัพท์เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติบทบาทการตามอง เป็นการช่วยเหลือด้านข้อมูลในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดูแลทารกที่เกิดขึ้นกับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ช่วยลดความวิตกกังวล และช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติบทบาทการเป็นมารดา (มนต์ตรา พันธุ์พัก, 2551; Mercer, 2006; Shaw, 1986) การที่ผู้วิจัยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้สังเกตตัวแบบจากวีดิทัศน์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงบทบาทการตามอง การดูแลบุตร ประกอบกับการใช้คำพูดชักจูงโน้มน้าวจิตใจ ให้กำลังใจ และแจกคู่มือ “สุดยอดคุณแม่วัยทีน” กระตุ้นให้เกิดความคิดในการดำรงบทบาทการตามองที่เหมาะสมตั้งแต่ตั้งครรภ์ และเมื่อหลังคลอด หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติบทบาทการตามองแล้ว หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นจะเกิดการเรียนรู้ และเลียนแบบทำตามตัวแบบ เกิดความคิดคล้อยตามว่าตนเองก็สามารถปฏิบัติบทบาทการตามองได้เช่นเดียวกับตัวแบบ นอกจากนี้ยังพบว่า การส่งเสริมความเชื่อมั่นในการปฏิบัติบทบาทการตามองโดยการชมเชย และได้รับการสนับสนุนให้บุคคลในครอบครัว ได้แก่ สามี และญาติ คอยช่วยเหลือให้กำลังใจอยู่เสมอ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ร่วมกับสามี คิดเป็นร้อยละ 100.00 และมีครอบครัวขยายคิดเป็นร้อยละ 83.30 , 76.70 ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ พบว่าถ้าหญิงวัยรุ่นรับรู้ว่าได้ตนได้รับการสนับสนุนจากสามี

บิดามารดา สมาชิกในครอบครัว เพื่อน และบุคคลอื่นๆ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์สามารถปรับตัวต่อการตั้งครรภ์และปฏิบัติบทบาทหน้าที่การเป็นมารดาในระยะตั้งครรภ์ได้ดียิ่งขึ้น (Richardson, 1981; Cohen *et al.*, 1991)

สมมติฐานข้อที่ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในระยะ 48 ชั่วโมง และ 6 สัปดาห์หลังคลอดมีความแตกต่างกันของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนซึ่งสามารถอธิบายเหตุผล 2 ประการหลัก คือ 1) โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติบทบาทมารดา เริ่มให้ตั้งแต่อายุครรภ์ 32-38 สัปดาห์ ซึ่งเป็นระยะตั้งครรภ์ด้วยการเตรียมตัวสู่บทบาทการเป็นมารดาโดยการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับบทบาทการเป็นมารดา ในการดูแลทารก เพื่อช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นยอมรับในบทบาทการเป็นมารดาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และทำให้ทราบว่าตนเองต้องปฏิบัติบทบาทเกี่ยวกับการดูแลทารกอย่างไร (Rubin, 1984; Mercer & Walker, 2006) การส่งเสริมกิจกรรมในบทบาทมารดา จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีกับทารก ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับมารดาในการดูแลทารก เช่นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับทารก การอาบน้ำ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีทักษะในการดูแลทารกดีขึ้น และการแจ่มใสการปฏิบัติบทบาทมารดาให้แก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ก็จะช่วยให้ได้ทบทวนความรู้ และช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในการดูแลทารกตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ฝากครรภ์ก่อนอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 53.30, 66.70 ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ การที่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในกลุ่มทดลองได้รับความรู้ และฝึกทักษะในการสร้างสัมพันธภาพกับทารกและการดูแลทารกตั้งแต่ในระยะฝากครรภ์ ระยะ 48 ชั่วโมง และ 6 สัปดาห์หลังคลอด จากผู้วิจัยเป็นการช่วยทบทวนความรู้ และสร้างความเชื่อมั่นในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในการเลี้ยงดูทารกรวมทั้งการให้กำลังใจ โดยการกล่าวชมเชยเมื่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นกระทำบทบาทมารดาได้ถูกต้อง

จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีกำลังใจ มีความสุขในการทำบทบาทการเป็นมารดา มีความพึงพอใจในบทบาทมารดาของตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เมื่อหญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้ และฝึกทักษะเกี่ยวกับพฤติกรรมของทารก การตอบสนองความต้องการของทารก การสร้างความสัมพันธ์กับทารก และการเลี้ยงดูทารก (นุชนาด สะกะมะณี, 2545; ผกาทิพย์ สิงห์คำ, 2545; มนต์ตรา พันธุ์พัก, 2551; สุตรัก จิตต์หทัยรัตน์, 2535; Sullivan, 1984 cited in Mercer & Walker, 2006) ส่งผลให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจ แปลความหมายของพฤติกรรมที่ทารกแสดงออก และสามารถตอบสนองความต้องการของทารก รวมถึงสามารถดูแลทารกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นประสบความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. โรงพยาบาลในแผนกฝากครรภ์ควรจัดให้มีการส่งเสริมความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้เตรียมตัวสู่บทบาทมารดาตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์โดยใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดำรงบทบาทมารดา ซึ่งเนื้อหาของโปรแกรมที่ถูกพัฒนาขึ้นเน้นการใช้ตัวแบบที่เหมาะสมกับพัฒนาการของช่วงวัยรุ่น เช่นการให้ความรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ คู่มือ ฝึกทักษะ การสาธิต และสาธิตย้อนกลับ เพราะจะทำให้วัยรุ่นเกิดความสนใจง่ายต่อการเรียนรู้ และเพิ่มความเชื่อมั่นในการการปฏิบัติบทบาทมารดาได้อย่างเหมาะสม

2. ควรมีการศึกษาติดตามผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดำรงบทบาทมารดาในระยะยาว

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ไม่ได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง (randomize sampling) อาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยไป

อ้างอิงกลุ่มประชากรที่เป็นหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรก ที่มีคุณสมบัติแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่าง

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มภารกิจด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2554). สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2554. กระทรวงสาธารณสุข.
- นิศากร โพธิมาศ. (2551). ผลของตัวแบบสัญลักษณ์และตัวแบบจริงต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นุชนาถ สะกะมณี. (2541). ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อความสามารถในการดำรงบทบาทมารดาครั้งแรกของมารดาหลังคลอด. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลศึกษา). คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกาทิพย์ สิงห์คำ (2545). ผลของการให้คำแนะนำโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ต่อความสามารถในการตอบสนองพฤติกรรมทารกของมารดาภายหลังคลอดครั้งแรก (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต , บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มนต์ตรา พันธุ์พัก. (2551). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา ต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างมารดากับทารก ความพึงพอใจในบทบาทของมารดา ความสามารถในการเรียนรู้พฤติกรรมทารก และการเจริญเติบโตของทารก. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลมารดาและทารกแรกเกิด). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนิดา ชูแสง. (2547). ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถการเป็นมารดาต่อการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรก. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาการพยาบาลมารดาและทารก). คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณัท ศรีไชย. (2546). ความเป็นห่วงของมารดาในด้านการปฏิบัติตนและการเลี้ยงดูบุตรในระยะหลังคลอด. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อดิณา ศรีสมบุญ. (2553). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดาต่อสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาของมารดาวัยรุ่นที่ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์. (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการการผดุงครรภ์ขั้นสูง). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Bandura, A., (1977). Self-efficacy : Toward a unifying theory of behavioral hange. Psychological Review. 84(2), 191-215
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action New Jersey. Prentice Hall.
- Bobak,I. M.,& Jensen, M. D. (1987). Essential of Maternity Nursing : Nursing care of the childbearing family. (2nded). St.Louis : The C.V. Mosby company.
- Brouse, A.J. (1988). Easing the translation to the maternal role *Journal of Advanced Nursing*, 13, 167-172

- Cohen, S. M., Kenner, C. A., & Hollings, A. O. (1991). Maternal neonatal and women's health nursing. Pennsylvania: Springhouse Corporation.
- Cohen, J. (1988). Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. (2nd ed). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cram – Elsberry, C. & Mally – Corrinet, A. (1986). The adolescent parent . In S.H. Johnson (Ed.) *Nursing assessment and strategies for the family at risk : Parenting*. (2nd ed). Philadelphia : J.B. Lippincott Comp.
- Grace, J. T. (1993). Mothers' reports of parenthood across the first six months postpartum. *Research in Nursing & Health*. 16, 431-439
- Green,C.J., & Wilkinson, J.M. (2004). Maternal newborn nursing care plans. St.Louis: The C.V.Mosby company.
- Lemaster, E. E., (1987). Parenthooh as crisis. *Journal of Marriage and Family*, 19, 352-355.
- Mercer, R. T. (1981). A theoretical framework for studying factors that impact on the maternal role. *Nursing Research*, 30(2), 73-77
- Mercer, R.T. (1985). The process of maternal role attainment over the first year. *Nursing Research*, 34(4), 198-204.
- Mercer, R.T. (1986). Predictors of maternal role attainment at one year post – birth. *Western Journal of Nursing Research*, 8(1), 9 – 32.
- Mercer, R.T. (2006). Maternal role attainment – Becoming a mothers. In Tomy, A. M.,& Alligood, M. R. (Eds.), *Nursing theorists and their work*. St.Louise Missouri: Mosby Elsevier
- Mercer, R.T. & Walker, L. O. (2006). A review of nursing interventions to foster becoming a mother. *JOGNN*, 35(5), 568-581.
- Reeders, S. J. & Martin, L. (1992). *Maternity nursing:Family, newborn and women's health care*. (17th ed). St.Louis: J.B.Lippincott.
- Richardson, P. (1981). Women's perceptions of their important dyadeic relationships during pregnancy. *Maternal – Child Nursing Journal*, 10, 159–174.
- Rubin, R. (1967). Attainment of the maternal role. Part 11: Models and referents. *Nursing Research*, 16, 324-346.
- Sander, L. W., & Buckner, E. B. (2006). The newborn behavioral observations system as a nursing intervention to enhance engagement in first time mothers: feasibility and desirability. *Pediatric Nursing*, 32(5), 455-459
- Shaw, H. S. W. (1986). Telephone audiotape for parenting education: Do they really help? *MCN, The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 11, 108-111
- Tedder, J. L. (2008). Give then the HUG: An innovative approach to helping parents understand the language their newborn. *The Journal of Parinatal Education*, 35(2), 68-71
- World Health Organization. (2012). Adolescent pregnant: Issues in adolescent health and development. Geneva:The Organization.